Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций

Советский Союз ден Финляндский Демократический Республика коклаште вашполшымаш да дружба нерген договорым ыштыме

2 декабрьыште, Москваште, Советский Союз ден Финляндский Демократический Республика коклаште вашполшымаш да дружба нерген договорым заключитлыме нерген вопрос шотышто Наркоминдел В. М. Молотов йолташ ден Финляндский Народный Правительствын председательже да Иностранный паша министр г. О. В. Куусинен коклаште переговор - шамыч лийыныт. Переговорлаште Сталин, Ворошилов да Жданов йолташ - шамыч участвоватленыт.

Переговор-шамыч СССР ден Финляндский Демократический Республика коклаште вашполшымаш да дружба нерген договорым подписатлымаш дене пытеныт.

Договорын тӱналтышыште тыге ойлалтеш: финляндский буржуазий империалистический государство шамычлан келшышын Советский Союзын границыже деран войнан эн шучко очагым создаватлен. Но тиде войнан очагше финляндский калыкын героический кучедалмыже дене да СССР Йошкар Армийын усилийже дене пытаралтеш. Финляндский калык шкаланже Демократический Республикым ыштен.

Сандене, ойлалтеш умбакыже договорышто, мемнан эл-шамыч коклаште чоткыдо дружественный отношенийым установитлаш да мемнан государство - шамычын безопасность ден неприкосновенностьыштым пырля вий дене обеспечитлаш жап толын шуын.

Тиде договор дене Советский Союз Финляндский Демократический Республикын независимостьшым, а Финляндия СССР-ын независимостьшым признатлат. Нине государство гыч кажнышт весын внутренний паша коклаш огыт пуро.

Карельский калыкым тудлан родственный улшо финский калык дене единый Финляндский государствыш ушымаш нерген финский калыкын курымла годсо чаянийжым шукташлан Советский Союзын Финляндский Демократический Республиклан Советский Карелий гыч утларак карел-шамыч улман районлам ойра. Тиде район-шамычын территорийже 70000 квадратный километрым составлятла да тудым чылажымат Финляндский Демократический Республикыш ушалтеш.

Советский Союз шкенжын безопасностьшым да утларакшым Ленинград олан безопасностьшым пенгыдемден кертше манын, Финляндский Демократический Республика СССР дене дружба да келге доверий дене Карельский перешейкысе границым Ленинград деч северышкыла икмыняр кусарашлан келшымашым пуа.

Тидын дене тудо 3970 квадратный километр территорийым Советский Союзлан передаватла. Тиде территорий дене пырля СССР-ыш кӱртньӧ корно участок-шамыч вончат. Участок-шамычын стоимостьыштым, 120 миллион финский маркым, Советский Союз Финляндийлан тӱлаш обязатлалтын.

Советский Союз ден Финляндийын безопасностьшым обеспечитлышаш верч Финляндский Демократический Республика Ханко полуостровым 30 ий сроклан Советский Союзлан арендыш пуаш лийын. Тиде полуостров дене пырля тудын йыр юг ден востокышкыла 5 миль да запад ден северышкыла 3 миль радиус дене тенгыз территорийым да тудын дене юг ден север гыч примыкатлыше ятыр остров - шамыч арендыш пуалтеш. Чыла тиде договорыш прилагатлыме картеш подробно ончыктымо. Советский Союз да Финляндий ӱмбаке Финский заливыш пурымаш гыч нападатлымаш лийме деч тужакын военно - морской базым создаватлаш Советский Союзлан правам пумо.

Финский заливыште Сурсари (Гогланд), Сейскари, Лавансаари, Тютерсари (Изи ден Кугу), Кайвисто (Боерке) остров-шамычым, тугак Северный Ледовитый океанын побережьештыже Финляндийлан принадлежатлыше Рыбачий ден Средний полуостров-шамычын ужашыштым 300 миллион финский марка сумылан Финляндия Советский Союзлан ужалаш келшен.

Кеч кудо европейский держава могырыш Финляндия ӱмбак нападений але нападатлышаш угроза лийме случайыште, тугак Финляндийын территорийже гоч Советский Союз ӱмбак нападений але нападатлышаш угроза лийме случайыште Советский Союз ден Финляндский Демократический Республика иктышт весыштлан тӱрлӧ полышым, тиде шотыштак военный полышымат, пуэн шогаш обязатлалтыт.

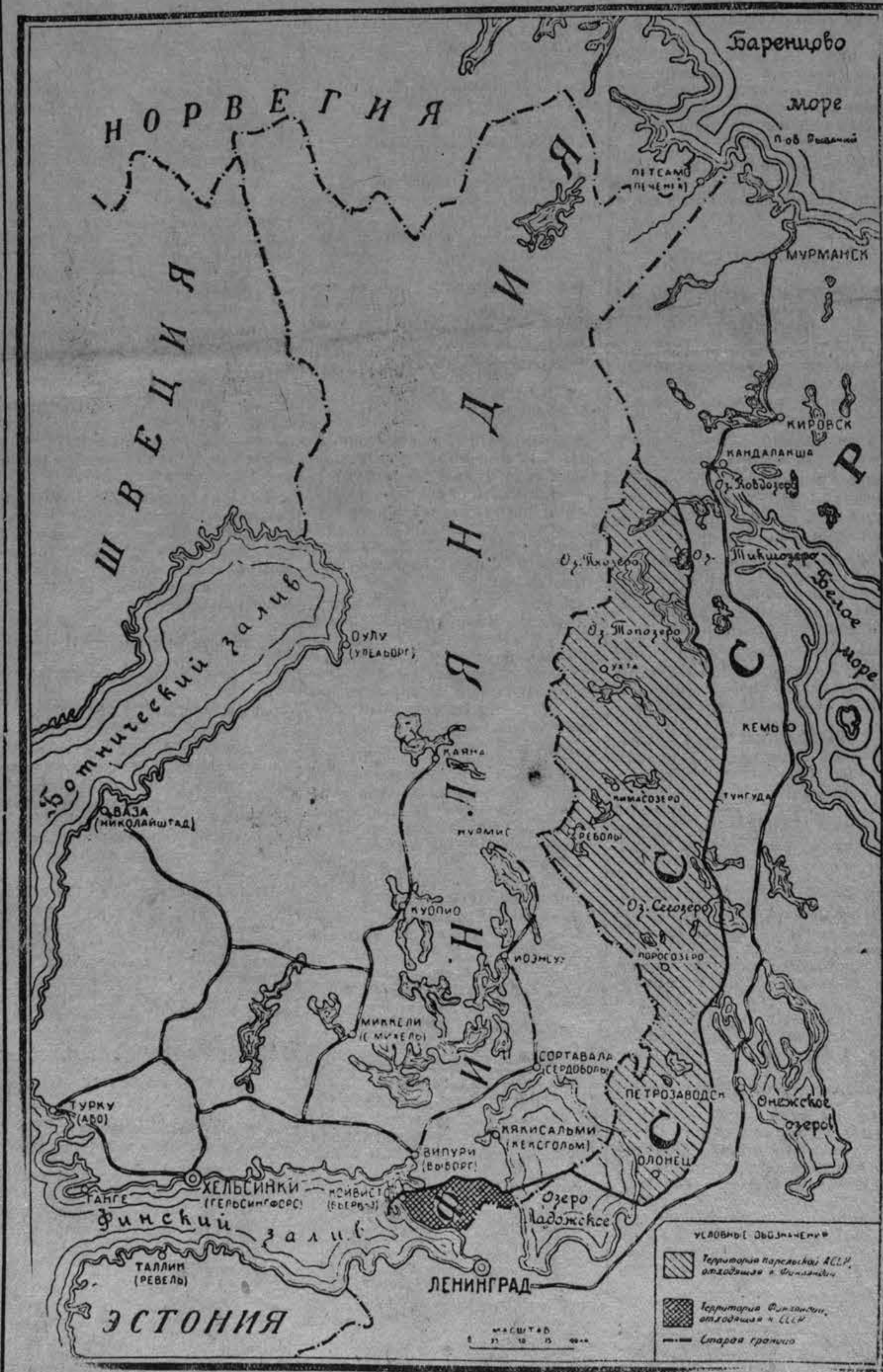
Договариватлыше Сторона-шамыч гыч иктыже ваштареш виктарыме иктажмогай союзым заключитлаш огыл манын, Договариватлыше Сторона-шамыч обязатлалтыныт.

СССР ден Финляндия кӱчык жапыште торговый договорым заключитлаш да шке коклаште торгайымашым кумдан шараш лийыныт.

Советский Союз Финляндский Народный Армийлан льготный условий дене оружийым да моло военный материалым ужалаш тӱналеш.

Договорышто вашполшымаш нерген да торгайыме нерген ончыктымо ужашыже 25 ий действительно лиеш. Тиде срок деч ик ий ончыч договорым вашталтышаш нерген заявлений ни СССР деч, ни Финляндий деч ок пуро гын вес 25 ийлан договор автоматически вовча.

Договор подписатлыме кече гыч вийыш пурен. Тудым эше утвердитлат. Пенгыдемдымаш Финляндийын столицешыже--Хельсинкиеш лиеш.

Советский Союз ден Финляндский Демократический Республика коклаште вашполшымаш да дружба нерген договорышко приложитлыме карта.

Украинский Советский Социалистический Республика ден Белорусский Советский Социалистический Республика коклаште область-шамычым разграничитлымаш

СССР Верховный Совет Президиум Украинский ССР ден Белорусский ССР коклаште область-шамычым разграничитлыме нерген Украинский Советский Социалистический Республика Верховный Совет Президиумын да Белорусский Советский Социалистический Республика Верховный Совет Президиумын представленийыштым утвердитлен да УССР-се Волынский ден Ровенский область-шамыч коклаште да БССР-се Брестский ден Пинский область-шамыч коклаште граница-шамычын линийыштым установитлен.

* * *

Украинский ССР составыште тыгай у область-шамычым образоватлыме:

Волынский область Луцк олаште центр дене, Дрогобычский—Дрогобыч олаште центр дене, Львовский—Львов олаште центр дене, Ровенский—Ровно олаште центр дене, Станиславский—Станислав олаште центр дене да Тарнопольский сбласть—Тарнополь олаште центр дене.

Белорусский ССР составыште тыгай у область-шамычым образоватлыме:

Барановичский — Барановичи олаште центр дене, Брестский—Брест олаште центр дене, Вилейский—Вилейка олаште центр дене да Пинский область—Пинск олаште центр дене.

СССР мучко путешествий

Шошым Москвасе 342 номеран школын 3-шо классыштыже тунемше Маргарита Никандрова Осоавиахимын 13-шо лотерей билетым налын улмаш.

Маргарита Никандрова.

Шукерте огыл Маргарита, шкенжын налме билетшылан—СССР мучко путешествий выигрыш логалме нерген пален налын.

ВЛКСМ ЦК, ВЦСПС, СССР Осоавиахимын ЦС-ше, Красный крестын да Красный полумесяцын Исполкомжо пионер ден школьник-шамычын оборонный соревнованийышт-шамычым тыгай цель дене эртарат:

а) школлаште массовый оборонный пашам кумдан шарымаш, оборонный кружок, команда шамычым организоватлымаш, гражданский войнан историйжым, Пашазе-Крестьянский Йошкар армийын вождьшо да организаторжо-шамычын—Ленин, Сталин, Ворошилов, Фрунзе йолташ-шамычын биографийыштым тунеммаш, Йошкар Армийын да Военно-Морской флотын илышышт да тунеммышт нерген беседым эртарымаш;

б) пионер ден школьник-шамычым „Ворошиловский стрелок", „Юный ворошиловский стрелок", „Готов к ПВХО", „Будь готов к санитарной обороне", „Готов к санитарной обороне" значок-шамычлан нормым сдатлымаш дене утларак охватитлымаш;

в) эн шуко количество пионер ден школьник-шамычым соревнований-шамычлашке шупшмаш.

Соревнований-шамычым эртарыме порядок

Оборонный соревнований-шамычлаште 5-ше гыч 10-шо класс марте кажне тунемше участвоватлен кертеш.

Соревнований-шамыч кок группа дене эртаралтыт:

1-ше группа—5,6,7-ше класслаште тунемше-шамыч;

2-шо группа—8,9,10-шо класслаште тунемше-шамыч.

Первый группылан соревнований-шамыч оборонный пашан вич видше: лӱйымаш, ПВХО, связь, военный топографий да ГСО дене эртаралтыт.

Кокымшо группылан — куд вид: лӱйымаш, гранат шуымаш ПВХО, связь, военный топографий да ГСО дене эртаралтыт.

ПАЛЕМДЫМАШ: 1. Гранат шуымаш дене упражнений-шамыч лӱйымаш программыш пурат.
2. Связь да военный топографий дене упражнений-шамычым ик команда (4 еҥ) ышта.

Школ кӧргысӧ соревнованийлаште сай результатым ончыкгышо пионер ден школьник-шамыч школын сборный командышкыже кемплектоваялтыт. Школын сборный командыштыже 5 стрелок (тудын шотыштак 2-шо группылан 3 гранатометчик лиеш), ПВХО дене 4 еҥ, 4 еҥ связь да топографий дене да 4 еҥ ГСО-н нормативше дене лиеш.

Тыгай состав дене (34 еҥ—17 еҥ 1-й группа деч да 17 еҥ 2-й группа деч) школьный команда шамыч районный соревнованийлаште участвоватлат. Иктаж-могай школа соревнованийын ик видше дене командым ок выставитлегын, районный соревнованийлаште участвоватлымашке ок пурталт.

Районный соревнованийлаште лӱймаш, ПВХО, ГСО, военный топографий да связь дене первый верым налше участник-шамыч ойрен налалтыт да областной, краевой да автономно-республиканский соревнований-шамычлаште участвоватлашлан, район-шамычын сборный командылашкышт комплектоваялтыт.

Республиканский соревнований-шамычыште о б л а с т н о й, краевой да автономно-республиканский соревнований-шамычын эн сай участникше-шамыч дене комплектоватлыме сборный команда-шамыч участвоватлат.

Всесоюзный оборонный соревнованийлаште кажне союзный республика деч 1-й да 2-шо группа-шамычын сборный командышт да кӱртньӧ корно транспортын школжо-шамыч деч команда тыгай состав дене участвоватлат:

Стрелок-шамычын 2 командышт, кажне группышто 5 еҥ гыч,

2 ПВХО команда, кажне группышто 4 еҥ гыч,

2 связь да топографий команда, кажне группышто 4 еҥ гыч да

2 ГСО команда, кажне группышто 4 еҥ гыч.

ПАЛЕМДЫМАШ: Соревнованийын кажне видше дене ик запасной лийман. Всесоюзный соревнованийлаште республика деч 46 еҥ лийман, тидын шотышто командын начальникше, политрукшо да 2 тренер.

Всесоюзный соревнованийлаште кажне команда командын начальникше да политрукшо вуйлатыме почеш толеш. Командын начальникшым да политрукшым союзный республикын ЛКСМ ЦК-ше да Осоавиахим Советын президиумжо утвердитлат.

Школа кӧргысӧ, районный, областной да республиканский (РСФСР деч посна) соревнований-шамыч нерген полный отчет республиканский соревнований-шамычын эртымекышт вич кече гыч Всесоюзный оргкомитетыш колталтыт.

ПЕЛЕМДЫМАШ: РСФСР мучко школа кӧргысӧ, районный, областной, краевой да автономный республикласе соревнований-шамыч нерген отчет Всесоюзный оргкомитетыш областной, краевой, автономный республиклаште автономно-республиканский соревнований-шамычын эртымышт деч вич кече эртымек колталтыт.

Соревнованийлан ямдылалтмаш

1939 ий 1 декабрь гыч пионерский отряд ден класслаште школьный соревнованийлан ямдылалтмаш паша каяш тӱҥалеш: оборонный кружок-шамыч организоваталтыт, тушто оборонный значок-шамычлан нормым сдатлаш ямдылалтмаш паша эртаралтеш, команда-шамыч комплектоватлалтыт да тренировка эртаралтеш. Тиде пашан итогшылан посна вид-шамыч дене (стрелковый, гранат шуымаш, ПВХО, ГСО, связь да военный топографий) школа кӧргысӧ соревнований лийыт.

Пионер-шамыч дене занятийым эртараш командир, красноармеец, педагог, родитель, шефыш налше предприятийын комсомолецше-шамыч привлекатлалтыт. Соревнованийлан ямдылалтмаш чыла занятий, ойыртемынак стрелковый паша дене занятий специально подготовкан кугу еҥ вуйалтыме почеш гына эртаралташ тӱҥалыт.

Соревнований эртарыме срок

1. Школьный соревнований-шамыч—1940 ий 10 гыч 23 февраль марте.

2. Районный соревнований-шамыч—1940 ий 15 гыч 25 март марте.

3. Областной, краевой, автономно-республиканский соревнований-шамыч—1940 ий 20 апрель гыч 1 май марте.

4. Республиканский соревнований-шамыч—1940 ий 25 июнь гыч 5 июль марте.

5. Всесоюзный соревнований-шамыч—1940 ий 1 гыч 13 август марте.

Областной, краевой соревнований шамыч заочно эртаралтыт.

Районный центр деч торасе посна школа-шамыч районный соревнованийлаште заочно участвоватлен кертыт.

Чыла участник-шамычым верлашке ӱжыктен, соревнованийым эртарен кертдыме Союзный республик-шамыч соревнованийым заочно эртарат. РСФСР-ыште соревнований-шамыч заочно эртаралтыт.

Соревнований-шамыч дене руководитлымаш

Соревнованийым эртарашлан да школьный, районный, областной, республиканский соревнованийлаште первенством определитлаш оргкомитет-шамыч ышталтыт. Тушко комсомольский ден профсоюзный организаций, осоавиахим, Красный крест да Красный полумесяц, калык образований отдел, верласе печать гыч представитель-шамыч пурат. Оргкомитетлаште судейский коллегий-шамыч ышталтыт. Соревнованийын кажне видше дене оргкомитет главный судья-шамычым утверждатла.

Первенство да призым определитлымаш

Всесоюзный первенство соревнованийын чыла видшын комплексше дене да посна вид-шамыч денат определитлалтеш.

Общий первенство олимпийский система дене, вес семын манаш гын, посна соревнованийлаште 1 ден 2 группа-шамычын заниматлыме верыштым иктыш ушымо дене определитлалтеш. Соревнованийын посна видше денат первенство упражненийлаште налме вер-шамычым иктыш ушымо дене определитлалтеш.

Общий комплекс почеш Союзышто первый вер налше команда Оборона Наркоматын призше дене—знамя да 5.000 теҥгеаш шергакан подарке дене наградитлалтеш.

Кокымшо верым налше команда ВЛКСМ ЦК-ын переходящий призше дене—знамя да 3 000 теҥгеаш шергакан подарке дене наградитлалтеш.

Кумышо верым налше команда Осоавиахим ЦС-ын, Красный крест да Красный полумесяц исполкомын переходящий призышт дене—настольный шагат да 3.000 теҥгеаш шергакан подарке дене наградитлалтеш.

Нылымше верым налше команда ВЦСПС-ын призше дене—кубок да 2 500 теҥгеаш шергакан подарке дене наградитлалтеш.

Соревнованийын посна видше дене первый кум верым налше команда-шамыч Оборона Наркоматын, ВЛКСМ ЦК-ын, ВЦСПС-ын, Осоавиахим ЦС-ын, Красный крест да Красный полумесяц Исполкомын призышт дене наградитлалтыт.

Чыла упражнений дене эн сай индивидуальный результат-шамычлан личный приз-шамыч установитлалтыт.

Вася сайлыме нерген Положенийым шинча

Назаров Вася 5-ше классыште тунемеш. Тудо эше избиратель огыл. Но Вася местный советлашке кузе сайлыме нерген Положенийым тунемеш. Тунеммыж ден пырля шке аважлан мо тугай прямой выбор, кузе тайный голосований дене сайлаш, советышке депутатлан кандидатым кузе ойраш—чыла умылтарен.

Вася ынде выбор нерген шкежат раш шинча, аважат сайлыме нерген чыла пала.

Соколов Федор.

Параньга район,
Куракин средний школа.

Тунеммаште ме кузе соревноватлена

Йоча-шамыч! 1938 ийыште ВЛКСМ Маробком бюро отлично тунемшаш верч, сознательный дисциплина верч да общественный пашаште активно участвоватлышаш верч соревноватлымаште ончык лекше школлан пуаш переходящий Йошкар знамям учредитлыме нерген пунчалым лунтын ыле.

1939 ий апрель тылзыште ВЛКСМ Обком бюро тиде знамям Шернур средний школлан пуэн.

Тиде Йошкар знамя тенийт ончык лекше школлан пуалтеш. Тачысе номер газетеш Йошкар-Ола район, Медведево срэдний школышто тунемше-шамычын соревноватлымышт нерген печатлена.

Кузе мый отличник лийынам

Мый кодшо тунемме ийыште 5-ше классыш тунемаш пурышым. Тунемаш тӱҥалмын первый кече гычшак тунеммаште отличник лияш задачым шынденам ыле. Тиде задачым тӱрыс шуктышым Тунемме ий мучко чыла предмет дене отлично тунемынам. Проверочный испытанийымат отлично сдатленам да 6-шо классыш похвальный грамота дене вонченам.

Тенийт мый отличник улам, 1-ше четвертыште чыла предмет денат отлично отметка дене сдатленам. Ончыкшат отлично тунемаш тыршаш тӱҥалам.

Кузе мый отличник лийынам?

Кеҥеж каникулым сайын, веселан эртарышым, тунемаш тӱҥалмашеш кӱлеш учебник-шамычым, тетрадьым, ручкам, тулеч моло тунемме ӱзгарымат чыла ямдылышым.

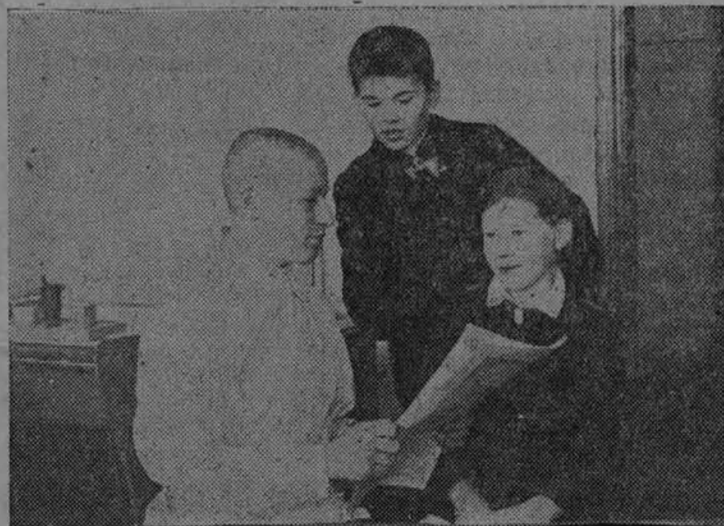
5-ше „Б" классын организаторжо Власов Саша.

Школышто чыла урокыш тат пеш сайын умлаш тӧчон колыштам, мом ом умло гын, туныктышо деч йодам. Ик урокымат коден омыл.

Мӧнгӧ пумо пашам жапыште да отлично шуктен шогем. Уроклан эре сайын ямдылалтам: эн ондак нелырак предмет-шамыч дене упражнятлем, правилым умылаш тӧчон сайын лудам, вара моло предмет-шамыч дене ямдылалтам. Кайме материалым мондаш огыл манын, эреак повторитлем. Тыге повторитлен шогымаш—проверочный испытанийлан ончылгочак ямдылалтмаш лиеш.

Мый тӱрлӧ художественный литература-шамычымат лудаш йӧратем, вет художественный литература сайын ойлен мошташ да возен мошташ пеш кугун полша. **Никитин Геннадий.**

6-шо „В" класс.

Медведево средний школын ученический комитетын членышт (шола гыч пурлашке): Туманов Владимир (учком председатель), Хлебников Вася, Медведкова Поля.

Фото М. Чуршуковын

ЙОШКАР ЗНАМЯ ВЕРЧ

Мемнан Медведево средний школа ӱмасе тунемме ий дене таҥастармаште шуко ончыко каен. Сай да отлично тунемшаш верч, сознательный дисциплина верч социалистический соревнованийым кумдан шарыме. Тиде пашам моштен организоватлаш ученический комитет планым ыштен. Планыште мом ыштышаш нерген конкретный мероприятий-шамычым ончыктымо.

Тунемаш тӱҥалмын первый кечылаштыже школышто пеш шуко ситыдымаш ыле: ятыр тунемше-шамычак мӧнгӧ пумо пашам огыт шукто, урокышто вес паша дене шурген шинчат, урокышко вараш кодыт, кечым кодат, дисциплиным пудыртылыт ыле. Тыгай йоча-шамыч дене учком поснак пашам ыштен: нунын нерген учкомын заседанийыштыже, отрядной сборышто, классный собранийыште ойлымо да чумыр класс дене да отряд дене тунемме качество верч кучедалаш задачым шындыме. Тыге, класс дене класс, отряд дене отряд, звено дене звено тунемше дене тунемше-шамыч социалистический соревнованийыш кусеныт. Кажне классыште соцсоревнований уголокым организоватлыме: кӧ могай отметкым налеш тудым классный организатор кече еда воза. Тунеммаште почеш кодшо йоча-шамыч дене туныктышо-шамыч дополнительный занятийым эртарат, отличник-шамыч начар тунемше-шамычлан полшат. Теве 6-шо „Б" классыште тунемше отличница Медведкова Поля Аникина Лизалан, Колескина Валялан, Кичкина Зоялан мом огыт умыло гын, эре умылтара. Тунемме качествым саемдымаште школыштына пырдыж газета шуко полша. Тылзылан кок гана школьный газета лектеш, адак кажне класс-шамыч классный пырдыж газетым луктыт.

7-ше „Б" классын эн сай отличникше Полканов Александр.

Тунемме качествым саемдышаш верч эреак тыршыме дене мемнан школышто начар тунемше-шамыч шагалемыныт да дисциплина пудыртылшо-шамычат уке улыт.

Теве 6-шо классыште тунемше Инягин Аркадий тунемаш тӱҥалме почеш уроклан сайын ок ямдылалт, урокышто толашен шинча ыле гын, кызыт сай да отлично тунемеш, дисциплиныжат сай.

Социалистический соревнованийыште эн сай результатым 5-ше класс ончыктен, садлан тиде класс школысо переходящий йошкар знамям налын. Власов Саша, Козлов Вася, Бабина Зоя, Плотникова Нина, Кочкина Надя, Кожина Таня отлично да хорошо отметка дене гына тунемыт. Нуно общественный пашаштат активно полшат. Отличник-шамыч кече еда шукемыт. 1-ше чырыкыште сай да отлично тунемше-шамыч 5 процент велэ ыле гын, кызыт 25 процент уло. Но але нине паша-шамычым сай манаш огеш лий, але мемнан школышто начар отметка 12 процент уло. Ме ончыкыжым чыла начар отметкым пытарышаш верч кучедалшаш улына. Мемнан ончылно сай да отлично тунемшаш верч, сознательный дисциплина верч кучедалшаш задача-шамыч шогат. Кружок-шамычын пашаштым саемдаш кӱлеш. Старший класслаште тунемше-шамычым общественный пашаште активно участвоватлаш шупшын шогышаш улына. Тыге 1938 ийыште ВЛКСМ обкомын учредитлыме переходящий йошкар знамя верч кучедалмашнам эше утларак виянгдена.

Туманов Владимир.

Ученический комитет председатель.

Пырдыж газета соревноватлаш кугун полша

6-шо „Б" классыште тунемше шамыч мемнам классный пырдыж газета редакцийышке сайлышт. Ме редколлегийыште пашам ышташ йӧратена.

Пырдыж газета классыште соревнованийым шараш, отлично да сайын тунемаш кугун полша. Садлан ме шкенан классный пырдыж газетын лӱмжымат **„Отлично верч"**-ым ыштен улына.

Ме кажне номереш соревноватлымаште посна тунемше-шамычын шке обязательствыштым шуктен шогымышт нерген возена. Теве Калинин Алексей налме обязательствыжым шукташ ок тырше ыле. Урок годым лӱшка, воштылеш, туныктышын мутшым ок колышт ыле. Ме тидын нерген „Отлично верч" газетешна возышна. Вара тиде материалым классный собранийыште тергышна. Кызыт Калинин Алексей тӧрланен, налме обязательствыжым шуктен шога, дисциплинированный лийын, тунеммаштат вараш огеш код.

Крылова Валя, Оленев Станислав.

„Отлично верч" пырдыж газета редколлегийын членже-шамыч.

5-ше „Б" классын отличникше Козлов Вася.

Ме соревноватлена

Мемнан звенаште чылаже 10 пионер уло. Нуно чыланат соревноватлен тунемыт. Мутлан, Медянцев Иван Тимофеева Муза дене соревноватла, мый Калмыкова Лида дене соревноватлем. Тунеммаште умылыдымо мут-шамычым вашваш умылтарена.

Ме 3-шо звена дене соревноватлена. Кызыт мемнан звенаште тунеммаште вараш кодшо ик пионерат уке.

Изыкина Галя,

5-ше "Б" класс, 2-шо звенан вожатыйже.

114

Ленинградский Военный Округ штабын ОПЕРАТИВНЫЙ СВОДКЫЖО ГЫЧ

Ленинградский Военный Округын войскаже-шамыч финляндский территорийыште ончыко каен шогеныт, 7 декабрьыште тыгай рубежышке шуыныт:

Мурманский направленийыште мемнан войска-шамыч искусственный загражденийден минироватлыме вер-шамычым сеҥен Петсамо деч 45 километрлан югышкырак ончыко каеныт.

Ухтинский, Реболский, Поросозерский да **Петрозаводский** направленийлаште мемнан войска-шамыч белофинн-шамычын сопротивленийыштым сеҥен, государственный граница деч 70—75 километрлан ончыко каеныт. Тидын годым ме куд 75-миллиметровый да индеш 37-миллитетровый орудийым, 20 станковый да 37 ручной пулеметым, продовольствиян да военный имуществан икмыняр складым руалтен налын улына. Белофинн-шамыч вереш шуко сусырым да 300 утла йӱштӧ налшан солдат-шамычым коденыт. Мемнан зенитный артиллерий противникын 2 самолетшым волтен шуэн. 4 офицер-летчикым пленыш налме.

Карельский Перешейкыште—тудын восточный ужашыштыже мемнан войска-шамычын **Вуоксинский** водный система воктен улшо главный оборонительный линийыштым кӱрлын, **Тай палеен-Иоки** энгер деч 8—12 километрлан северышкыла ончыко каеныт.

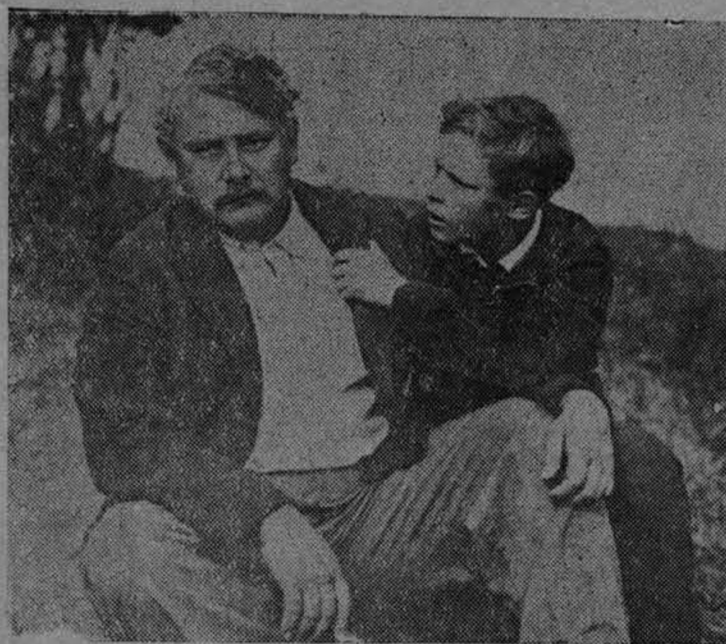
Перешейкын западный ужашыштыже мемнан часть-шамыч **Выборгский** кӱртньӧ корнышто улшо станций ден **Пэрк-Ярви** местечкым налын, 9 километрлан северо-западышкыла ончыко каеныт; ме Киркам **Усикиркком** да Приморский кӱртньӧ корнын **Наурисярви** станцийжым налын улына.

Ийгече сай огыллан верч (поран, вугыдо тӱтыра) авиацийын действийже лийын огыл.

Вашке у ий! Йоча-шамыч у ийым куанен вучат. Кызыт Йошкар-Ола магазинлаште у ий елкылан украшений-шамычым ужалат. Снимкыште: (шолаште) 2 номеран магазинын продавщицаже Бушева Е. П. елочный украшений-шамычым ужала.

Фото С. Чуршуковын.

Ленинградысе Ленин орденан „Ленфильм" киностудий „Патриот" кинофильмым сниматлен пытарен. Снимкыште: фильм гыч ик сӱрет. Республикын заслуженный артистше Ю. Толубеев Новиков рольым, школьник Юра Бычков тудын Коля эргыже рольым модмаште.

Пионер-шамыч агитпунктым сылнештарышт

Ик гана мемнан детдомысо 1-ше пионерский отрядын совет председательже Алеша Макаров ойым лукто:

— Айста, йоча-шамыч, агитпунктым сылнештараш каена.

Чыла пионер-шамычат йывыртышт:

— Каена!

Пионер-шамыч тӱмыр да горн йӱк почеш Люльпанский агитпунктыш ошкыльыч. Тушто нуным агитпункт вуйлатыше Хлебников Иван Анисимович йывыртен вашлие.

Пӧрт кӧргӧ пионер-шамычын миймышт годым сылне огыл, шӱмеш пиждыме ыле. Пионер-шамычын задачышт—тиде пӧрт кӧргым сылнештараш.

Нуно ончычак Сталинын, Молотовын, Ворошиловын, Калининын портретыштым пыжыктышт. Пионер Суй-си-та Женя пырдыжеш портрет пыжыктылаш полшыш. Теве самырык художник Жоржик Хиткеевич йошкар материалеш „Люльпанский агитпункт" манын возен шындыш. Вара „24 декабря—день выборов в местные Советы депутатов трудящихся" плакатым возаш тӱҥале.

Ик-кок шагат коклаште пионер-шамыч агитпунктыш у тӱсым пуртышт. Ынде тудо шӱмеш пижше лийын, тужеч кайметат ок шу. Агитпункт вуйлатыше Иван Анисимович пионер-шамычын тыге полшымыштлан волноватлалте. Тудо таум каласыш.

Логинов Семен.

Оршанка район, Люльпан детдом.

Лумышто илыше шукш-шамыч

Аляскыште Илья курык лишне, Северный Америкын эн кӱкшӱ курык вуйыштыжо волгыдым да шокшым йӧратыдыме пеш онгай кольчатый шукш-шамыч илат. Нине шукш-шамыч йӱдым глетчер*) ӱмбаке тӱшкан погынат. Кече йол нунын деке изишак логалаш тӱҥалеш гын, чылан лумышко келгын гына уралтыт, кече мучко нычкемышалташ тӱҥалмеш тушто лийыт.

* * *

Мемнан крайыште телым чодраште, леве жапыштелум ӱмбаке йӱр шукш-шамыч лектыт, а йӱштӧ лиеш гын, лумышко пурат, тушечын мландышке каят.

*) Глетчер—курыкысо ий; курык ӱмбач коремлашке волышкылмыше ий ора.

М. М. Гаврилов.

Ынде ятыр кече Бельгий районлаште чарныде йӱр йӱреш да тушто вӱд ташлымаш тӱҥалын. Маас энгерыште вӱд пеш кӱшкӧ кӱзымӧ дене французский граница гыч тӱҥалын голландский границыш шумеш чыла шлюз-шамычым почаш логалын.

УСТИН КАРМЕЛЮК

XIX курымын первый пелыштыже Россий мучко крестьянский восстаний-шамыч шарлен шогеныт. Крепостной-шамыч помещик-шамычын пызырымыштым чытен иленыт. Нунын нимогай правашт лийын огыл. Кресаньык-шамыч помещик-шамыч вашкарнеш кредалашлан шкеныштын ӱшанле вожакыштым выдвигатленыт.

Головчинцы селасе (Подольский губерний) крепостной Устин Кармелюк йорло кресаньык-шамычын праваштым аралаш шогалын.

Устин Кармелюк изиже годсек помещик пан Пиглевский дене кул лийын илен. Тудо помещик-шамычым ненавидитлен. Пеш писе ушан, чолга улмаш. Садланак помещик тудым йӧратен огыл, кушкын шумек Устиным вигак салтакыш пуэн.

Уланский полк гыч Кармелюк шочмо мӧнгыжӧ шылын куржын. Шуко жап чодраште шылын илен. Варажым Устин вӱр йӱшӧ-шамыч ваштареш кредалашлан крепостник-шамычым шке йырже чумырен. Тудо вашке отрядым организоватла да польский шляхт ден украинский помещик-шамыч ваштареш кредалаш тӱҥалеш.

1814 ийыште Кармелюкым кучен да Латинский тюрьмаш петырен. Устин йӱдым тюрьма решоткам пудыртен лектын куржын. 1818 ийыште тудым уэш кучат. Военно-полевой суд Кармелюкым казнитлен пушташ приговоритла. Варажым тиде приговорым Сибирьыш каторжный пашаш 10 ийлан колтымо да 25 гана лупш дене лупшалмаш дене вашталтат. Лӱдымӧ Кармелюк тылзе укерак каторгышто илымек, шкенжын родинышкыже—Подолийыш шылын куржеш. Тудо адакат шке йырже кресаньык-шамычым чумыра да пан-шамыч ваштареш кредалеш. Пан-шамычын усадьбышт йӱлат. Нунын погыштым Устин кресаньык шамычлан пуэда.

Устин Кармелюк коло ий утла эксплоататор-шамыч ваштареш кучедалын. Кугыжан тюрьма да каторга гыч шым гана куржын. Тудын тупшо 4.000 палочный удары̆м, 227 гана лупш дене лупшалмым чытен. Устин пеш виян улмыжо дене кандалын шинчыржым пудыртен тюрьман омсажым шуко гана шалатен.

1835 ий 10 октябрьыште йӱдым Устин Кармелюкым предатель-шамыч лӱен пуштыныт. Польский пан ден украинский помещик-шамыч Кармелюклан полшышо Подолийысе 20 тӱжем кресаньык-шамычым орландарен пуштыныт.

Калык верч тыршыше герой Кармелюк нерген шарнымаш калыкын шӱмыштыжӧ курымеш илаш тӱҥалеш.

Л. Аялов.

Шарада

Ончыл слог
Энгекым конда,
Кокла слог
Шокшо элыште йога.
А пытартыш слогым
Шке ешарыза.

Иктеш—школышто
Кӱлеш тыланда.

Колтен **Смирнов Алексей.**
Параньга район, Ильпавур НСШ.

Задача-шутка

Мый ик гана урем дене каем ыле, капка дене самырык еҥ шога.

Мый тудын деч йодым:

— Тиде кӧн пӧртшӧ?

— Тиде мыйын родной ачамын пӧртшӧ. Но,—вара ешарыш,—мый тудын эргыже ом ул.

Мый чылт ӧрым. Кузе тыге лийын кертеш?

Колтен **ЕЛЬКИН ИВАН.**
Ронго район, Кужмарий НСШ

Ответственный редактор—И. М. МУЗУРОВ.

Уполн. Марглавлита № А—1092. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.